

EUSBSR
EU:S
ÖSTERSJÖ-
STRATEGI

Europeiska unionens strategi för Östersjöregionen

Verktyg för ett bättre samarbete

© Centrum Balticum-stiftelsen
Gamla Stortorget 7
20500 Åbo

Layout och grafisk planering: Laura Sarlin

Åbo, juni 2016

www.centrumbalticum.org
www.itameri-strategia.fi
centrumbalticum@centrumbalticum.org

Östersjön är ett av de mest förorenade haven i världen.

Hur kan vi tillsammans förbättra Östersjöns tillstånd?

Östersjöregionen kännetecknas av långa avstånd och utmanande förhållanden.

Hur kan vi förbättra transportförbindelserna i Östersjöregionen?

Östersjöregionen är en av de konkurrenskraftigaste regionerna i världen.

Vad kan vi göra för att hållas i framkanten av utvecklingen och trygga vår konkurrenskraft även framöver?

Rädda
HAVSMILJÖN

Länka samman
REGIONEN

Öka
VÄLSTÅNDET

Vad är EU:s Östersjöstrategi?

EU:s Östersjöstrategi (The European Union Strategy for the Baltic Sea Region, EUSBSR), som godkändes 2009, är Europeiska unionens första makroregionala strategi; en överenskommelse mellan EU:s medlemsstater och kommissionen om ett fördjupat samarbete i Östersjöregionen. Den består av en strategi som Europeiska rådet har godkänt och en handlingsplan som EU-kommissionen har utarbetat tillsammans med medlemsländerna.

Syftet med EU:s Östersjöstrategi är att effektivare fördjupa och samordna samarbetet mellan länderna i Östersjöregionen. Strategin har tre huvudsakliga mål: rädda havsmiljön, länka samman regionen och öka välståndet. Ambitionen är att åstadkomma synliga resultat i Östersjöregionen genom att lösa problem tillsammans och utnyttja den potential som finns i regionen bättre än tidigare.

A map of Europe with a red circle highlighting the Baltic Sea region. The circle is positioned over the Baltic Sea, covering parts of Sweden, Denmark, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, and the Baltic states. The rest of Europe is shown in a light grey color.

De andra EU-medlemsstaterna som har förbundet sig till Östersjöstrategin förutom Finland är Sverige, Danmark, Estland, Lettland, Litauen, Tyskland och Polen.

Inom ramen för strategin samarbetar man också med EU:s grannländer (Ryssland, Norge, Vitryssland och Island).

Finland och strategin

Östersjöregionen är på många sätt viktig för Finland och finländarna, och Finland var de facto en av de aktivaste initiativtagarna till Östersjöstrategin.

För Finland är EU:s Östersjöstrategi ett väsentligt verktyg för att öka det regionala samarbetet och lösa gemensamma utmaningar. Ett viktigt mål för Finland och finländarna är i synnerhet att förbättra miljöns tillstånd.

I Finland är det utrikesministeriet som ansvarar för samordningen av EU:s Östersjöstrategi, och Finlands Östersjöambassadör fungerar som nationell samordnare för Finland. Dessutom ansvarar Finland också för samordningen av flera policyområden och horisontella åtgärder inom strategin.

Rädda havsmiljön

Östersjön är ett av de mest förorenade haven i världen. Dessvärre drabbar problemen i Östersjön, såsom övergödning, förorening och överfiske, alla stater runt havet. Östersjöns dåliga tillstånd hotar 80 miljoner invånares livskvalitet och havets biologiska mångfald. Ännu är det ändå inte för sent att rädda Östersjön.

Målet Rädda havsmiljön i EU:s Östersjöstrategi innebär att uppnå ett acceptabelt miljötillstånd före 2020, bevara havsnaturens mångfald och göra Östersjöregionen till ett rent och säkert modellområde för sjöfart. För att dessa mål ska uppnås måste samarbetet mellan länderna i Östersjöregionen förbättras.

Ett rent Östersjön förbättrar befolkningens hälsa och skapar dessutom nya, hållbara affärsverksamhetsmöjligheter och arbetsplatser.

Rent havsvatten

Rik och
välmående natur

Ren och
säker sjöfart

Förbättrat
samarbete

Rädda
HAVSMILJÖN

Länka samman REGIONEN

Länka samman regionen

Stora delar av länderna runt Östersjön är glest befolkade och svårtillgängliga. Östersjön förenar staterna i regionen men skiljer samtidigt också dem åt. Ländernas trafiksystem och energimarknader har utvecklats separat från varandra. En förutsättning för att regionens konkurrenskraft och befolkningens livskvalitet ska kunna förbättras är att trafiksystemen och energimarknaderna i Östersjöregionen förenas. Detta kräver i sin tur investeringar i infrastrukturen för kommunikationsförbindelserna, trafiken och energiförsörjningen.

Länderna i Östersjöregionen skiljer sig också kulturellt sett från varandra. Mångfalden av språk och kulturer, de mångsidiga landskapen till havs och på land och alla kultursevärdheter intresserar både inhemska och utländska turister. Det finns ambitioner om att regionen ska bli ett attraktivt turistmål.

Målet med EU:s Östersjöstrategi är att länka samman regionen fysiskt och kulturellt genom intelligenta, hållbara och engagerande lösningar. Dessa mål uppnås endast genom engagerat samarbete mellan länderna i regionen.

Goda
trafikförhållanden

Pålitliga
energimarknader

Sammanlänka
människor
i regionen

Effektivare
samarbete i
bekämpningen av
gränsöverskridande
brottslighet

Öka välståndet

Östersjöregionen är en av de konkurrenskraftigaste ekonomiska regionerna i världen. Bland länderna i regionen finns både globalt sett framgångsrika ekonomier och växande länder som når upp till europeisk medelnivå. Östersjöregionen är ett viktigt utrikeshandelsområde för alla stater i regionen.

Genom målet att öka välståndet strävar man inom ramen för EU:s Östersjöstrategi efter att främja affärsverksamhetsmöjligheterna i regionen, effektivisera den inre marknaden och förbättra regionens konkurrenskraft ytterligare. En hög utbildningsstandard och samarbete mellan dels olika utbildningsnivåer, dels läroanstalter och företag upprätthåller och förbättrar välståndet och konkurrenskraften. Det är också viktigt att män och kvinnor garanteras lika möjligheter till arbete, företagande och utbildning.

Åtgärder som stävjar klimatförändringen har en positiv effekt på välståndet i Östersjöregionen. Genom att främja framtida energieffektiva bränslen kan man skapa arbetsplatser och undvika slöseri med resurser.

Fullborda och fördjupa den inre marknaden

Främja målen i Europa 2020-strategin

Förbättra Östersjöregionens globala konkurrenskraft

Klimatanpassning

Öka
VÄLSTÅNDET

Handlingsplan

I handlingsplanen för EU:s Östersjöstrategi fastställs i detalj de tre målen för strategin, delmålen under dessa och indikatorer med vilka måluppfyllelsen kan följas upp. Handlingsplanen redogör dessutom för det strategifrämjande arbetet indelat i policyområden och horisontella åtgärder. Varje policyområde är kopplat till något av huvudmålen i strategin. De horisontella åtgärderna kombinerar alla mål i strategin med ett övergripande grepp. Efter att handlingsplanen uppdaterades 2015 innefattar den tretton policyområden och fyra horisontella åtgärder.

I en bilaga till handlingsplanen uppräknas alla godkända flaggskeppsprojekt som är avsedda att fungera som exempel och uppmuntra till projektarbete.

Handlingsplanen för Östersjöstrategin finns att läsa på alla språk som talas i regionen på Europeiska kommissionens webbplats ec.europa.eu

Mål och policyområden

Rädda
HAVSMILJÖN

- Hazards
- Nutri
- Bioeconomy
- Ship
- Safe
- Secure

Länka samman
REGIONEN

- Transport
- Energy

Öka
VÄLSTÄNDET

- Tourism
- Culture
- Innovation
- Education
- Health

Horisontella åtgärder

Hur kan man delta i genomförandet av Östersjöstrategin?

Det är i första hand aktörerna på gräsrotsnivå som avgör hur väl målen i EU:s Östersjöstrategi nås. Landskapen, regionerna, kommunerna, städerna, forskningsinstituten och läroanstalterna, organisationer och representanter för näringslivet står i nyckelposition när det gäller att genomföra strategin.

Östersjöstrategin genomförs i form av projekt. Den viktigaste utgångspunkten för en aktör som är intresserad av projektarbete är en bra idé – ett problem som man vill hitta en lösning på. En tillräckligt exakt målformulering bidrar till att säkerställa att målen för projektet uppnås. Särskilt viktigt är det att ha bra och sakkunniga samarbetspartner i projektarbetet, tillsammans med vilka det är möjligt att nå konkreta resultat.

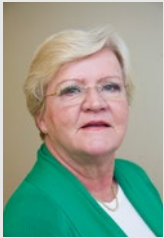

EU:s Östersjöstrategi gäller inte bara Östersjöns strandområden, utan alla kommuner, områden och organisationer i de länder som hör till Östersjöregionen kan delta i genomförandet av strategin.

7 orsaker att öka samarbetet i Östersjöregionen

1. **Effektivare problemlösning!** Östersjöregionen karaktäriseras av utmaningar som endast kan lösas genom samarbete med de övriga länderna i regionen.
2. **Utbyte av kunskap och god praxis!** Samarbete med andra aktörer i regionen ger värdefull information, och förfaranden som konstaterats fungera bra kan utbytas.
3. **Att undvika överlappningar** är viktigt i de små länderna i Östersjöregionen – det är onödigt att samma arbete görs i flera länder eller organisationer.
4. **Mera resurser!** Genom samarbete kan man samla ihop mera resurser, både immateriella och materiella sådana.
5. **Starka nätverk och goda samarbetspartner** är väsentliga verksamhetsförutsättningar för alla aktörer i Östersjöregionen.
6. Östersjöregionen erbjuder **en större marknad** för de lokala aktörernas produkter och tjänster.
7. Östersjöregionen kan göras till **en europeisk modellregion** som fungerar som exempel på samarbetets styrka och en lösning på gränsöverskridande problem.

Östersjöstrategin i praktiken

Erja Tikka

Erja Tikka är Finlands Östersjöambassadör. Hon ansvarar för Finlands Östersjöpolitik som helhet, uppställningen av mål och samordnandet av olika Östersjöaktörer och funktioner. Tikka fungerar också som nationell samordnare inom EU:s Östersjöstrategi.

Varför EU:s Östersjöstrategi viktig för Finland?

– Finländarnas välfärd är på många sätt bunden till Östersjöregionen. Omkring 40 procent av vår utrikeshandel förs med länder runt Östersjön och största delen av vår export och import sker via Östersjöregionen. Den är en viktig politisk spelplan för oss, och den står oss nära också kulturellt sett. Östersjöns natur har dessutom en vitaliserande effekt och skapar arbete. Alla finländare gynnas av ett intensivare Östersjösamarbete. EU:s Östersjöstrategi erbjuder gemensamt överenskomna mål och metoder för detta samt en kanal att utnyttja EU:s resurser för praktiska projekt.

Vilka är Finlands viktigaste mål i genomförandet av Östersjöstrategin?

– För det första att minska näringsutsläppen och mängden skadliga ämnen för att rädda havet samt sjösäkerheten, för det andra att öka samarbetet inom trafiksektorn och på energimarknaderna för att sammanlänka regionen, och för det tredje att öka konkurrenskraften och samarbetet inom områdena utbildning, kultur, hälsa och befolkningsskydd samt innovationssamarbetet för att öka välbefindandet.

Hurdana praktiska resultat som påverkar Finland har man åstadkommit med hjälp av Östersjöstrategin?

– Genom projekten inom Östersjöstrategin har man förbättrat rengöringen av avloppsvatten i Polen, Vitryssland, de baltiska länderna och Ryssland, vilket direkt påverkar havets tillstånd. Näringscirkulationen

har främjats till exempel genom att gödsel förädlats till gödslingsmedel. Nya motsvarande projekt håller på att inledas.

Finländska vetenskapsparken och innovationscentrum deltar i nätverk i Östersjöregionen och får på så sätt samarbetspartner för att utveckla företagsverksamheten. Sjukvårdsdistriktet har arbetat på ett elektroniskt hälso- och sjukvårdssystem med samarbetspartner i andra länder runt Östersjön. För att förbättra sjösäkerheten har man skapat ett gemensamt system för informationsutbyte med havsövervakningsmyndigheterna i regionen. Möjligheterna att bygga en tunnel mellan Helsingfors och Tallinn har utretts. Inom turismbranschen har man grundat ett turismforum för Östersjön, och Östersjöregionen har marknadsförts med gemensamma krafter i Asien och Amerika. Många samarbetsnätverk har skapats. Det här är bara några exempel på alla de projekt som genomförts inom Östersjöstrategin.

Vem deltar i genomförandet av Östersjöstrategin?

– EU:s Östersjöstrategi verkställs inte enbart genom samarbete mellan ländernas regeringar, utan en större roll spelar i själva verket landskapen och regionerna, kommunerna och städerna, forskningsinstituterna och läroanstalterna, medborgarorganisationerna, utvecklingsbolag i näringslivet samt även företag. Dessutom behövs också samarbetspartner i grannområdena till EU-länderna kring Östersjön.

Vad är ett flaggskeppsprojekt?

EU:s Östersjöstrategi genomförs i form av projektarbete. Flaggskeppsprojekten är lyckade exempel på transnationella och omfattande samarbetsinitiativ som verkligen har genomslag i Östersjöregionen. De visar hur strategin framskrider och kan fungera som försöksexempel på åtgärder som man vill införa. Inom flaggskeppsprojekten kan man till exempel utveckla nya lösningar, förfaranden eller samarbetsformer. Flaggskeppsprojekten anger hur målen för ett policyområde, en horisontell åtgärd eller hela Östersjöstrategin kan uppnås.

De pågående flaggskeppsprojekten framgår av en bilaga till handlingsplanen för Östersjöstrategin.

Flaggskeppsprojekten är exempel på storskaliga, gränsöverskridande projekt.

EU:s Östersjöstrategi genomförs också genom många projekt som inte har flaggskeppsstatus.

Östersjöstrategin i praktiken

Airi Kulmala

Baltic Deal var ett flaggskeppsprojekt inom EU:s Östersjöstrategi. Målet med projektet var att förbättra rådgivarnas och jordbrukarnas miljöskyddskunnande och hjälpa jordbrukarna att minska sina näringsutsläpp utan att gårdens produktionsnivå eller konkurrenskraft försämras. Airi Kulmala (MTK) fungerar som Finlands samordnare i projektet.

Vilka konkreta och bestående resultat uppnåddes genom Baltic Deal-projektet?

– Projektet gick ut på att skapa ett nätverk av demonstrationsjordbruk som man strävar efter att upprätthålla. För tillfället fokuseras verksamheten av finansieringsskäl på Sverige, Polen och de baltiska länderna. Vid de cirka 300 evenemang som ordnades inom ramen för projektet utbyttes en hel del miljöskyddskunskap mellan de olika aktörerna. På projektets webbplats har man samlat ihop bl.a. beskrivningar av totala jordbruks vattenskyddsmetoder och information om deras effekt. Jordbrukarna fick också personlig rådgivning som de kan utnyttja efter situation även i fortsättningen.

Vad känns mest givande i det gränsöverskridande samarbetet?

– Vi har lång erfarenhet av vattenskyddsarbete inom jordbruksbranschen i Finland, och vi mår bra av att få nya perspektiv på verksamheten emellanåt. Projektverksam-

het över gränserna ger just de ”vitamininjektioner” vi behöver. Miljöförhållandena i staterna runt Östersjön är så likadana att många verksamhetsmodeller kan utnyttjas nästan som sådana i de olika länderna. Att känna till de övriga ländernas verksamhetsmetoder och lagstiftning har varit till fördel också när det gäller att sköta andra arbetsuppgifter. Det är också givande på både personlig och professionell nivå att lära känna nya människor och utvidga samarbetsnätverket.

Vilket råd skulle du ge en aktör som är intresserad av att starta ett samarbetsprojekt över gränserna?

– Ett projekt som sträcker sig över landsgränserna är inte svårare att genomföra än ett inhemskt projekt. Ibland kan projektbyråkratin till och med vara lindrigare än i fråga om vissa andra finansieringskällor. Bland dem som genomför projektet bör det finnas minst en samarbetspartner som har erfarenhet av gränsöverskridande samarbete och projektstyrning. Det är till fördel om en del av dem som gör upp projektplanen också deltar i det konkreta genomförandet av projektet.

Var kan man söka projektfinansiering?

En av de grundläggande principerna för EU:s Östersjöstrategi är att inga nya strukturer eller finansieringsmekanismer ska grundas för strategin. Finansieringen för verkställandet av Östersjöstrategin måste därför komma via någon befintlig finansieringskanal.

De två vanligaste Interreg-programmen som finansierar projektarbete inom ramen för EU:s Östersjöstrategi är Östersjöprogrammet och Central Baltic-programmet. Därtill finansierar till exempel Bonus-programmet forskningsarbete som fokuserar på Östersjön.

Också många andra finansieringsprogram och finansieringsmekanismer lämpar sig för finansieringen av projekt inom ramen för EU:s Östersjöstrategi. Med tanke på genomförandet av strategin saknar det alltså betydelse hur projektet finansieras. För transnationella samarbetsprojekt kan finansiering sökas med stöd av de flesta EU-programmen.

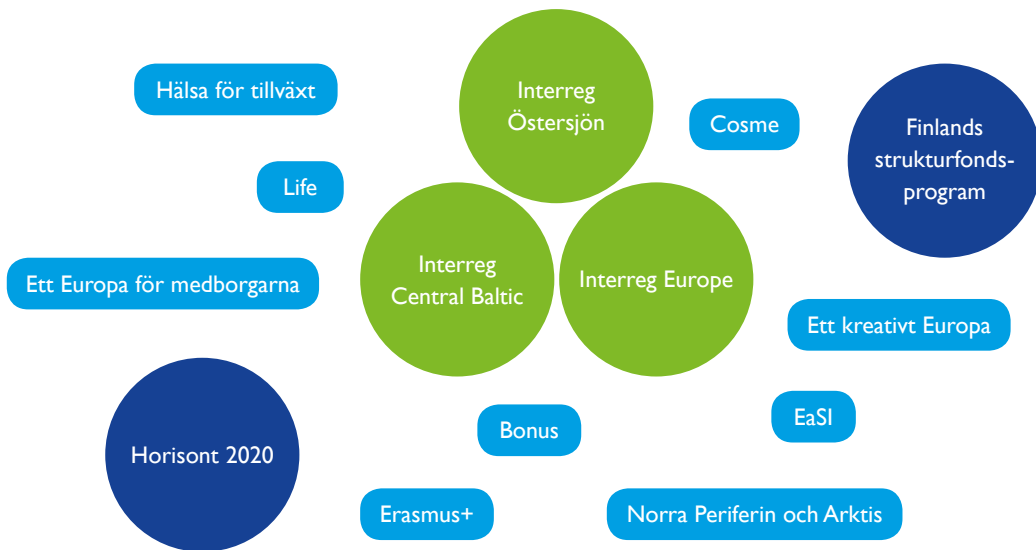
Rädda
HAVSMILJÖN

Länka samman
REGIONEN

Öka
VÄLSTÅNDET

Måluppfyllelsen inom EU:s Östersjöstrategi kan finansieras med hjälp av olika finansieringsprogram.

Mer information om finansiering: www.itameri-strategia.fi

EU:s finansieringsperiod 2014–2020

EU:s Östersjöstrategi godkändes 2009, mitt under EU:s finansieringsperiod 2007–2013. EU:s finansieringsperiod 2014–2020 avviker ur Östersjöstrategins synvinkel från föregående period på så sätt att finansieringen av projektarbete som främjar strategin har kunnat beaktas ända från det att programmen börjat planeras. Det finns klara tematiska kopplingar mellan strategin och de väsentligaste finansieringsprogrammen. Till exempel programmet Interreg Östersjön prioriterar bland annat styrningen av Östersjöstrategin.

Till de allmänna målen under EU:s finansieringsperiod 2014–2020 har hörnt att förenkla och förenhetliga ansökningskriterierna och ansökningsprocesserna för de olika programmen samt att redan i projektansökningsfasen betona vikten av tydliga resultat som möter ett konkret behov.

Östersjöstrategin i praktiken

Merike Niitepõld

Interreg Central Baltic 2014–2020 är ett EU-finansieringsprogram som är avsett att understöda gränsöverskridande samarbete i den centrala Östersjöregionen. Merike Niitepõld fungerar som administrationsansvarig vid programmets sekretariat.

Varför är det så viktigt med gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen?

– Samarbete ger styrka. Tillsammans med samarbetspartner från Finland, Estland, Sverige och Lettland försöker man hitta lösningar på gemensamma problem eller utmaningar. Alla mål som satts upp för programmet är gemensamma för hela programområdet och av sådan karaktär att gränsöverskridande samarbete ger bättre förutsättningar att möta utmaningar än till exempel åtgärder som vidtas enbart i det egna landet.

Hurdana konkreta resultat kan man uppnå genom samarbetsprojekt?

– Under åren 2014–2020 fokuserar programmet på fyra mer omfattande teman och specialmål som fastställts under dessa. Varje specialmål har definierats noggrant och måloppfyllelsen mäts med tydliga indikatorer. Genom programmet strävar man till exempel efter att förbättra servicenivån i småbåtshamnarna, hjälpa kluster i regionen att öka sin försäljning på marknader utanför EFTA-området, minska utsläppen av skadliga ämnen i Östersjön och ta fram undervisningsprogram för yrkesutbildning som tjänar regionens behov.

Vilket råd skulle du ge en aktör som är intresserad av att starta ett samarbetsprojekt över gränserna?

– Under de kommande åren är det konkreta resultat som står i fokus. Varje sökande bör förvissa sig om att projektet fyller ett verkligt behov och stöder programmets mål. Programmets resultatindikator fungerar som ett bra självbedömningsverktyg. Förutom projektiden spelar också samarbetspartnerna en viktig roll: är det fråga om aktörer som kan få till stånd den förändring som eftersträvas, har de det kunnande som behövs och deltar de slutliga användarna i genomförandet av projektet?

På vilket sätt står Central Baltic-programmet i samband med EU:s Östersjöstrategi?

– Central Baltic-programmet är en möjlighet att finansiera åtgärder som är viktiga med tanke på Östersjöstrategin. Programmet har beretts med beaktande av de mål som satts upp för Östersjöstrategin och man har så långt som möjligt försökt säkerställa att programmet stöder genomförandet av strategin. Även om en koppling till Östersjöstrategin inte ger tilläggspoäng i bedömningen kommer programmet att utgöra en betydande finansieringsmetod för åtgärder inom Östersjöstrategin.

Östersjöstrategin i praktiken

Helinä Yli-Knuutila

Interreg Östersjön 2014–2020 är ett EU-finansieringsprogram som är avsett att understöda gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen. Helinä Yli-Knuutila arbetar som projekt-tjänsteman vid programmets sekretariat.

Varför är det så viktigt med gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen?

– Genom samarbete över gränserna kan man lösa problem som är för utmanande eller komplicerade för att kunna lösas på lokalt eller regionalt plan. I många fall kan ett land i regionen inte lösa sina regionala utmaningar utan hjälp från de övriga länderna. Samarbete gör det samtidigt möjligt att bättre utnyttja den potential som finns i hela Östersjöregionen.

Vilket råd skulle du ge en aktör som är intresserad av att starta ett samarbetsprojekt över gränserna?

– Först och främst ska samarbetet bygga på en bra och fungerande idé som möter ett behov! Om du har en färdig idé men tills vidare saknar lämpliga samarbetspartner lönar det sig att ta reda på om det redan finns samarbetsnätverk inom ämnesområdet i fråga i Östersjöregionen, gå på internationella seminarier om ämnet och diskutera med aktörer i

branschen. Du kan också utnyttja de informationskanaler som Interreg-programmen erbjuder. Det finns till exempel en LinkedIn-grupp för Interreg Östersjön. Om du behöver hjälp med att planera ditt projekt ska du modigt kontakta Interreg-programmens sekretariat. Där får du reda på olika tekniska detaljer kring planeringen och genomförandet av projektet. Dessutom kan du fråga om din idé lämpar sig som finansieringsobjekt för programmet i fråga. Webbplatserna för programmen innehåller mycket information och råd till den som ska genomföra ett projekt för första gången.

På vilket sätt är programmet Interreg Östersjön kopplat till EU:s Östersjöstrategi?

– EU:s Östersjöstrategi fastställer långsiktiga prioriteringsområden för utvecklingen av regionen. Programmet Interreg Östersjön är ett av de finansieringsprogram som fungerar i regionen och som strävar efter att stöda det praktiska genomförandet av strategin till exempel genom att finansiera olika flaggskeppsprojekt. Under programperioden 2014–2020 är programmet Interreg Östersjön starkt kopplat till temana för Östersjöstrategin, och strategins prioriteringsområden har också beaktats i beredningen av programmet.

Låter det intressant?

Här kan du läsa mer om EU:s Östersjöstrategi:

- www.itameri-strategia.fi
- www.formin.finland.fi
- www.balticsea-region-strategy.eu
- www.interact-eu.net
- www.eurooppatiedotus.fi

